

Силабус курсу
Географічне краєзнавство

Освітній ступінь – бакалавр
Галузь знань: 10 Природничі науки
Спеціальність: 106 Географія
Освітньо-наукова програма «Географія»
Кількість кредитів – 3

Рік підготовки, семестр – 1 рік, II семестр

Компонент освітньої програми: вибіркова

Дні занять: понеділок, 09.35-10.55, ауд. 143
Консультації: вівторок 12.45, ауд. 149

Мова викладання: українська

Керівник курсу

К. геог.н., викл. **Рудакевич Іван Романович**

Контактна інформація   ivaco@ukr.net; 0352-43-61-54

Опис дисципліни

Курс „Географічне краєзнавство” спрямований на ознайомлення студентів із основними завданнями й змістом географічного краєзнавства, літературою з питань теорії і використання в шкільних і позашкільних закладах та в туристсько-краєзнавчих об'єднаннях учнівської молоді, а також допомогти їм у самостійній роботі з вивчення питань програмного, факультативного, позашкільного та ін. краєзнавства, проблем самостійного науково-дослідного дослідження об'єктів вивчення географічного краєзнавства та використання результатів цих досліджень у науковій, шкільній та позашкільній навчально-виховній роботі.

Завданнями курсу є формування у студентів вмінь і навичок з теорії географічного краєзнавства та методики його викладання, набуття студентами навичок та вмінь самостійно вирішувати конкретні завдання при викладанні географічного краєзнавства у навчально-виховних освітніх закладах.

Навчальний контент

	Теми	Результати навчання
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ГЕОГРАФІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО КРАЄЗНАВСТВА ТА ГЕОГРАФІЇ	
1	ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ГЕОГРАФІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА. ГЕОГРАФІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК НАУКА ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ.	Знати основні питання та завдання географічного краєзнавства, його значення для популяризації знань про Україну
2	ТЕМА 2. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО КРАЄЗНАВСТВА: ОСНОВНІ ЕТАПИ І СУЧАСНИЙ СТАН.	Знати основні етапи історії формування українського географічного краєзнавства
3	ТЕМА 3. ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.	Знати основні історико-географічні процеси формування української державності та становлення українського народу
4	ТЕМА 4. ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИ-	

	ВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.	
5	ТЕМА 5. ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ УКРАЇНИ ТА ЕТНОГРАФІЧНІ ГРУПИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.	Знати та уміти проводити історико-етнографічне районування України, вирізняти етнографічні групи українського народу
	<i>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. НАПРЯМИ ВИВЧЕННЯ СВОГО КРАЮ. КРАЄЗНАВЧА РОБОТА В ШКОЛІ.</i>	
6	ТЕМА 6. НАПРЯМИ ВИВЧЕННЯ СВОГО КРАЮ.	Знати основні напрями вивчення рідного краю та здійснювати описи місцевостей
7	ТЕМА 7. КРАЄЗНАВЧА РОБОТА В ШКОЛІ.	Знати основні методи та організацію краєзнавчої роботи в школі, проведення навчальних краєзнавчих екскурсій і практичних робіт
8	ТЕМА 8. НАВЧАЛЬНІ КРАЄЗНАВЧІ ЕКСКУРСІЇ, СПОСТЕРЕЖЕННЯ І ПРАКТИЧНІ РОБОТИ.	
9	ТЕМА 9. ВИВЧЕННЯ СВОЄЇ ОБЛАСТІ.	Знати основні напрями вивчення своєї області та здійснювати описи населених пунктів
10	ТЕМА 10. ПОЗАКЛАСНА КРАЄЗНАВЧА РОБОТА. КРАЄЗНАВЧА РОБОТА ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.	Знати основні методи та організацію позакласної та позашкільної краєзнавчої роботи

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 1.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 2.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 3.	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 6.	Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.
ЗК 7.	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 11.	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 12.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
СК 2.	Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

СК 3.	Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах.
СК 5.	Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.
СК 6.	Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.
СК 7.	Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.
СК 9.	Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.
СК 11.	Здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проєктах.

Літературні джерела

1. Атлас української державності / В. Грицеляк, І. Дикий, І. Ровенчак. – Львів: НВФ «Карти і атласи», 2013. – 128 с.
2. Близняк М. Історичне краєзнавство: навчальний посібник / М. Близняк. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2011. – 236 с.
3. Бондаренко С. Шкільні краєзнавчі екскурсії / Світлана Бондаренко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2009. – № 8. – С. 11–18.
4. Географічна енциклопедія України. — К. : «Українська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1993. — Т. 3 : П–Я. – 480 с.
5. Географічне краєзнавство: сучасний стан і перспективи. – Житомир: Льонок, 1992. – 88 с.
6. Географія Тернопільської області: навч. посіб. для 8-9 кл.- Вид. 4-е, допов./ Заставецька О. В., Заставецький Б. І., Ткач Д. В. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2006. – 144 с.
7. Дем'янчук Г. С. Українське краєзнавство: сторінки історії. – К.: Просвіта, 2006. – 293 с.
8. Дністрянський М.С. Етногеографія України: навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с.
9. Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 344 с.
10. Жванко Л. М. Краєзнавство: Конспект лекцій (для студентів усіх курсів денної і заочної форм навчання) /Авт.: Жванко Л. М.; Харк. нац.. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 163 с.
11. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні: Навч. посібник. – Львів: Світ, 1997. – 264 с.
12. Жупанський Я.І., Круль В.П. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства // Краєзнавство. – 1994. – № 1-2. – С. 3-7.
13. Заставецька Л. Б. Організація краєзнавчо-туристичної роботи в школі: курс лекцій. – Тернопіль: Видавничий центр ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2011. – 104 с.
14. Загальна методика навчання географії: Підручник / О. М. Топузов, В.М. Самойленко, Л. П. Віжнікіна. – К. : ДНВП «Картографія», 2012. – 512 с.
15. Заставецька О., Мариняк Я., Стецько Н. Основні джерела та методи географо-краєзнавчих досліджень // Історія української географії. Спец. Вип. Краєзнавство. Всеукр. наук. - теорет. часопис. - Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. - Вип. 2 (4). - С. 14-17.
16. Заставний Ф. Д. Географія України: у 2-х книгах. – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
17. Івченко А. С. Вся Україна. – К.: ДНВП «Картографія», 2008. – 656 с.
18. Історичне краєзнавство. Навчальний посібник/ В. Голубко, С. Качараба, А. Середяк. – Ч.1. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. – 130 с.
19. Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р., Масляк П.О., Скуратович О.Я. Методика викладання географії в школі. – К.: Стафед-2, 2000. – 464 с.
20. Копилець Є. В. Програма гуртка географічного краєзнавства : [6 клас] / Є. В. Копилець // Географія. – 2007. – № 17. – С. 31–38.
21. Костиця М. Початки географічного краєзнавства в Україні (XVIII - 50-ті роки XIX ст.) // Геогр. та основи економіки в школі. – 2001 – № 1. – С. 44–46.

22. Костриця М. Ю. Українське географічне краєзнавство: теорія, історія, постаті, практика / М. Ю. Костриця. – Житомир : Косенко, 2006. – 443 с.
23. Корнєєв О. В. Методика шкільного географічного краєзнавства. – Харків: Вид. група «Основа», 2007. – 144 с.
24. Корнєєв О. В. Українські дослідники-краєзнавці // Видатні мандрівники, мореплавці та дослідники.— Х.: Вид. група «Основа», 2005. — 222 с.
25. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1994. –141 с.
26. Круль В.П. Ретроспективна географія поселень Західної України: Монографія. – Чернівці: Рута, 2004. – 382 с.
27. Матвієнко-Гарнага Ф. Краєзнавство і краєзнавча робота / Федір Матвієнко-Гарнага // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2008. – № 40. – С. 2–11.
28. Мариняк Н., Мариняк Я. Географічне краєзнавство в Україні у 30-90-ті роки ХХ ст. //Історія української географії: Спец. Вип. Краєзнавство. Всеукр. наук.-теорет. часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – Вип. 2(4). – С. 39 – 43.
29. Мариняк Я.О. Географічне краєзнавство та методика його викладання. Навч. методичний посібник. – Тернопіль: Видавничий центр ТДПУ імені Володимира Гнатюка, 2003. – 64 с.
30. Мариняк Я. Теоретико-методологічні проблеми географічного краєзнавства в Україні // Історія української географії: Спец. Вип. Краєзнавство. Всеукр. наук. теорет. часопис. - Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – Вип. 2 (4). – С. 17 - 20.
- 31.Обозний В.В. Краєзнавча підготовка вчителя: теоретичні і організаційно-практичні аспекти / За ред. проф. Л. П. Вовк.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2001. – 254 с.
32. Олійник Я.Б. Географія: Україна і світ. 2-ге вид., стер. / Я.Б. Олійник, П.Г. Шищенко, А.В. Степаненко, П.О. Масляк. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2008. – 456 с.
33. Орієнтовне календарне планування з географії (5 - 10 класи) та економіки (10 клас). / Вітенко І.М. – Тернопіль: Астон, 2009. – 72 с.
34. Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій: Навч. посібник. – К.: АртЕк, 1999. – С. 391– 427.
35. Петранівський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство: Навч. посібник. – К.: Знання, 2006. – 246 с.
36. Природні умови та ресурси Тернопільщини. – Тернопіль: ТзОВ «Тернограф», 2011. – 512 с.
37. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Географія. Економіка. 6 - 11 класи / Відп. за випуск Бескова Н.В. – К.: ВТФ "Перун", 2005. – 88 с.
38. Програми для туристсько-краєзнавчих гуртків позашкільних закладів. / Кол. укладачів; За ред. Д.Г. Омельченка. – К.: ІЗМН, 1996. – 124 с.
39. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник / В.С. Прокопчук; наук. ред. П.Т. Тронько; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – К.: Кондор, 2010. – 240 с.
40. Савчук В. Українське краєзнавство у підручниках і підручних книгах 1920-х — 1930-х рр.: регіональний аспект / В. Савчук // Краєзнавство. – 2010. – № 1-2. – С. 105 – 112.
41. Сергійчук В.І. Етнічні межі і державний кордон України. Вид. 3-є, доповнене / В.І. Сергійчук. – К.: ПП Сергійчик М.І., 2008. – 560 с.
42. Соціально-економічна географія України: Навч. посібник / За ред. проф. Шаблій О.І. – Львів: Світ, 2000. – 679 с.
43. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : [підруч. для студ. вищих навч. закладів] / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2009. — 544 с.
44. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі / Ярослав Треф'як. – Івано-Франківськ, 2002. – 106 с.
45. Тронько П. Т. Краєзнавство України: Здобутки і проблеми. – К.: Інститут історії України НАН України, 2003. – 126 с.
46. Україна: етнокультурна мозаїка. – К.: Либідь, 2006. – 328 с.
47. Уривалкін О. М. Історичне краєзнавство: Навч. посібник. – К. : КНТ, 2008. – 296 с.
48. Шаблій О. І. Основи суспільної географії : підручник для студ. вищих навч. закладів/ О. І. Шаблій. – 2-е вид. – Львів: ЛНУ імені І. Франка, 2012. — 296 с.
49. Шаблій О. І. Село на золотому Поділлі: земля і люди. – Львів: Аверс. – 2011. – 712 с.
50. Шаблій О. І. Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2001. — 744 с.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої

дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття. Забороняється добровільна передача інформації між студентами під час екзамену чи модульних робіт.

- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-5) усне опитування, тести, завдання	35
Модуль 2 (теми 6-10) усне опитування, тести, завдання	35
Іспит	30

До Силабусу також підготовлені матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) Навчальний контент (розширений план лекцій)
- 2) Тематика та зміст практичних робіт
- 3) Завдання для комплексної контрольної роботи (ККР)
- 4) Електронне навчання в системі MOODLE